

Вплив фрустрації основних потреб у дитинстві на особливості побудови стосунків у парі

Олена Бакуліна

магістрантка кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: BakulinaOO@krok.edu.ua

Ольга Васильченко

доктор психологічних наук, доцент., професор кафедри психології,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: OlgaVM@krok.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-2502-8072

Проблема побудови гармонійних стосунків у парі залишається однією з ключових у сучасній психології. Фундамент дорослих міжособистісних взаємодій закладається у дитинстві через задоволення базових емоційних потреб. Фрустрація цих потреб (у безпеці, прив'язаності, автономії) призводить до формування ранніх дезадаптивних схем у дитинстві, які у дорослому віці викривлюють сприйняття партнера та власної ролі у стосунках, спричиняючи деструктивні сценарії поведінки.

Метою роботи є здійснення теоретичного та емпіричного аналізу впливу фрустрації основних потреб у дитинстві на психологічні особливості та якість побудови стосунків у парі. Основні завдання полягали у діагностиці домінуючих ранніх дезадаптивних схем, визначенні типів дитячої травматизації, стилів прив'язаності та дослідити рівень задоволеності шлюбом а також у виявленні зв'язку між цими факторами.

За для досягнення мети даного дослідження використовувались такі методики:

1. Опитувальник ранніх дезадаптивних схем Джеффри Янга (YSQ-S3);
2. Шкала дитячої травматизації Девіда П. Бернштейна (CTQ-SF);
3. Опитувальник стилів прив'язаності К. Бреннан, Р. Кларка, Ф. Шейвера (ECR-R);
4. Тест - опитувальник «Задоволеність шлюбом» Століна В.В. (ОЗШ)

Вибірку респондентів для опитування склали 42 особи, віком в діапазонах від 16 років до 66 років і старше. Із них 34 жінки та 8 чоловіків.

За результатами YSQ-S3 [1], у респондентів домінують схеми, пов'язані з орієнтацією на інших та емоційною нестабільністю. Абсолютним лідером є сфера «Спрямованість на інших, що виражена у схемах «Самопожертва» (71,4%, M=3,94), «Підкорення» (66,7%, M=3,75) та «Пошук схвалення» (61,9%, M=3,88). Це свідчить про схильність ігнорувати власні потреби заради партнера та залежність самооцінки від зовнішньої реакції. Другою за значущістю є сфера «Потреба у надійній прив'язаності, що виражена у схемі «Покинутість/Нестабільність» (66,7%, M=3,89), що вказує на глибинний страх самотності.

Аналіз травматичного досвіду за шкалою CTQ-SF [2] виявив специфічний

профіль вибірки: за відсутності сексуального та важкого фізичного насилля (100% мінімальний/помірний рівень), домінуючою формою травматизації є емоційна та фізична занедбаність. 100% респондентів мають помірний рівень емоційної занедбаності (M=10,42), а 95% – фізичної занедбаності (M=10,52). Це вказує на те, що незадоволення базових потреб у турботі, безпеці та емоційній присутності є найбільш поширеним досвідом.

Дослідження прив'язаності за опитувальником ECR-R [3] показало, що надійний стиль мають лише 19,5% респондентів. Переважна більшість (80,96%) демонструє ненадійні стилі: тривожний (42,86%), страх-уникливий (23,81%) та уникливий (14,29%). Це дозволяє стверджувати, що наслідком фрустрації основних потреб у дитинстві для даної вибірки стало переважно формування залежних моделей поведінки, що базуються на страх відкидання та низькій самооцінці та самопідтримці.

Показники задоволеності шлюбом за ОЗШ [4] вказують на неоднорідність вибірки: 42,86% мають високий рівень задоволеності, 42,86% – середній (амбівалентний), і 14,28% – низький. Підсумовуючи, можна зазначити, що більшість респондентів (сумарно високий та середній рівень задоволеності шлюбом) 85,7% утримують шлюб у межах норми. Але значна частина (сумарно середній та низький рівень) 57,14% відчуває певний дефіцит щастя та стабільності. Це підтверджує актуальність пошуку причин, що заважають повноцінному розкриттю потенціалу пари.

Результати дослідження засвідчують, що емоційна та фізична занедбаність у дитинстві є пусковим механізмом формування дезадаптивних схем «Самопожертви», «Підкорення» та «Покинутості». Фрустрація потреби у безпечній прив'язаності трансформується у дорослому віці в тривожний та страх-уникливий типи прив'язаності. Це призводить до співзалежних тенденцій у парі, де страх втрати стосунків змушує партнерів нехтувати власним «Я», що, попри збереження шлюбу, знижує рівень його психологічного комфорту та стабільності.

Список використаних джерел

1. Young J. E., Klosko J. S., Weishaar M. E. *Schema Therapy: A Practitioner's Guide*. New York: Guilford Press, 2003. 436 p.
2. Bernstein D. P., Fink L. *Childhood Trauma Questionnaire: A retrospective self-report: Manual*. San Antonio, TX: The Psychological Corporation, 1998.
3. Brennan K. A., Clark C. L., Shaver P. R. *Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. Attachment theory and close relationships / ed. by J. A. Simpson, W. S. Rholes*. New York: Guilford Press, 1998. P. 46–76.
4. Столін В. В., Романова Т. В., Бутенко Г. П. *Тест-опитувальник задоволеності шлюбом*. *Naurok*, 2023. URL: <https://naurok.com.ua/test/test-opituvalnik-zadovolenosti-shlyubom-v-v-stalin-t-l-romanova-g-p-butenko-2509095.html>